

Sławomir Zawisza, Radosław Butka

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy

ROZWÓJ GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH NA PRZYKŁADZIE GMINY ŻŁOTNIKI KUJAWSKIE

DEVELOPMENT OF GROUPS OF AGRICULTURAL PRODUCERS ON THE EXAMPLE OF ŻŁOTNIKI KUJAWSKIE COMMUNE

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, rolnictwo, rozwój, grupy producentów rolnych

Key words: rural areas, agriculture, development, groups of agricultural producers

Synopsis. Artykuł prezentuje wyniki badań przeprowadzonych we wrześniu 2009 roku wśród 92 rolników z gminy Żłotniki Kujawskie. Badani rolnicy wyrażali bardzo różne opinie dotyczące korzyści wynikających z uczestnictwa w GPR. Wielu było zainteresowanych zrzeszaniem się z innymi w celu zwiększenia swojej produkcji i dochodów (69,2%). Najbardziej przychylną postawę wobec łączenia się w GPR zarejestrowano u badanych z wykształceniem zawodowym (72,5%) oraz wśród respondentów w wieku 40-49 lat (81,8%). Do takiej współpracy bardziej skłonni byli mężczyźni (76,5%) oraz użytkownicy gospodarstw o powierzchni 10-20 i 40-50 ha (80,0%). Większość (53,8%) nie zdecydowałaby się na zmianę kierunku produkcji w swoim gospodarstwie. Znaczny odsetek (42,8%) nie potrafił określić czy w okolicy jest lider, który potrafiłby zorganizować i poprowadzić GPR, jednak 41,8% takiego przywódcę dostrzegło. Pracownikom zatrudnionym z zewnątrz do obsługi GPR byłoby w stanie zaufać 50,5% respondentów. Pytani rolnicy chcieliby w ramach GPR uszlachetnić wytwarzane produkty oraz podjąć wspólne inwestycje (budowę magazynów, przechowalni), jednak aż 42,9% nie chciałoby zaciągnąć kredytu wraz z innymi. Wśród badanej populacji 81,3% rolników nigdy nie było związanych z żadną GPR. Spośród badanych rolników 56,0% oceniło swoją sytuację ekonomiczną jako przeciętną, 44,4% chciałoby powiększyć powierzchnię gospodarstwa, a 47,3% zmodernizować je.

Wstęp

Proces integracji producentów na rynku okazał się szczególnie trudny dla rolnictwa. W centralnie sterowanej gospodarce nakazowo-rozdzielczej producent miał zapewniony zbyt produktów rolnych, co gwarantowała mu kontraktacja. Po urynkowieniu, w miejsce dawnych państwowych i spółdzielczych struktur w obrocie towarami rolno-żywnościowymi, pojawili się pośrednicy realizujący wysokie zyski kosztem słabszych i rozproszonych producentów. Spowodowało to problemy ze sprzedażą, a gospodarka niedoborów zmieniała się w gospodarkę nadwyżek produktów. Dodatkowo duże rozdrobnienie gospodarstw pogarszało sytuację przetargową i wpływało na niski stopień powiązań z rynkiem. W tak ukształtowanym modelu rynku na najsłabszej pozycji ze względu na konkurencyjność, znaleźli się rolnicy. W tej sytuacji szansą stało się tworzenie zespołowych form gospodarowania przez zawiązywanie grup producentów rolnych, które będą wzmacniały pozycję konkurencyjną na rynku wewnętrznym oraz europejskim. Grupy producentów rolnych zaczęły pojawiać się w Polsce w latach 90. XX wieku, w wyniku przemian związanych z wprowadzeniem gospodarki rynkowej. Pomimo Ustawy o grupach producentów z 2000 roku (Dz.U. RP. 88, poz. 983, z późn. zm.), widoczny wzrost liczby grup producentów rolnych nastąpił jednak dopiero po 2004 roku, dzięki integracji Polski z Unią Europejską. Przepisy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, wprowadziły zmianę w zakresie udzielania pomocy finansowej. Najważniejszym jednak elementem był ustawowy zapis o wspieraniu grup producentów rolnych ze środków wspólnotowych, a tym samym wyższe dofinansowanie dla rolników – Ustawa o grupach producentów i Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich [Lipińska 2008]. Zagadnienia funkcjonowania grup producentów rolnych stały się także w ostatnich latach płaszczyzną prowadzenia badań naukowych w różnych ośrodkach w Polsce [Krzyżanowska 2003, Wiatrak 2006, Kania 2008, Zawisza 2009].

Metodyka i organizacja badań

Celem badań było dokonanie oceny postaw rolników gminy Żłotniki Kujawskie dotyczących rozwoju grup producentów rolnych. Główną metodą badań był sondaż z wykorzystaniem techniki ankiety, dodatkowo też były wykonane bezpośrednie rozmowy z rolnikami. Ankieta składała się z 30 pytań

głównych oraz 5 pytań metryczki. Badania przeprowadzono od 7.09.2009 do 21.09.2009 r. Przeprowadzona ankieta składała się z 30 pytań głównych oraz 5 pytań metryczki. Badania przeprowadzono od 7.09.2009 do 21.09.2009 r. Przyjmując 8% błąd i poziom istotności 0,90 obliczona próba wyniosła 92 respondentów reprezentujących 748 rolników zamieszkujących gminę Złotniki Kujawskie. Wśród respondentów z terenu gminy najliczniejszą grupę stanowili rolnicy w przedziale wiekowym od 40 do 49 lat (36,3%). Na drugim miejscu znalazła się grupa od 50 do 59 lat (24,2%), natomiast badani w wieku 30-39 lat stanowili 19,8%, a w grupie poniżej 29 lat znajdowało się 14,2%. Najmniej licznie reprezentowani byli rolnicy powyżej 60 roku życia (1,1%). Najwięcej gospodarstw miało powierzchnię 10,1-20 ha – 33,0%, o powierzchni zaś 20,1-30 ha – 22,0%. Duży udział w badanej populacji miały również obiekty w przedziale 5,1-10 ha (16,4%), zaś gospodarstwa poniżej 5 ha stanowiły 7,7% oraz taki sam udział miały gospodarstwa o powierzchni 30,1-40 ha (7,7%). Gospodarstwa o powierzchni 40,1 do 50 ha miało 5,5% rolników, mniejszy udział miały gospodarstwa od 50,1 do 100 ha (3,3%). Najmniej było 100 hektarowych gospodarstw, bowiem zaledwie 1,1%. W przypadku liczby członków rodziny, najwięcej było rodzin czteroosobowych (36,2%) oraz pięcioosobowych (19,8%). Rodziny trzyosobowe stanowiły 12,1%, a dwuosobowe 11,0%. Samotnie prowadziło gospodarstwa 7,7% respondentów, na identycznym miejscu uplasowały się rodziny sześciuosobowe. Siedmiu członków rodziny miało 3,3% badanych osób. W badanej populacji pojawiły się również rodziny ośmioosobowe oraz dziesięcioosobowe, obie stanowiły zaledwie 2,2%. W badanej populacji 28,5% respondentów deklarowało, że ich średnie miesięczne dochody rodziny z działalności w gospodarstwie rolnym znajdowały się pomiędzy 501-1000 zł, a 19,8% badanych miało zarobki od 1001 do 2000 zł. Kolejnym przedziałem było 0-500 zł (14,3%), niewiele mniej było w przedziale powyżej 4000 zł (11,0%). Z dochodami od 2001 do 3000 złotych było 4,4% respondentów, a najmniejszy odsetek stanowili rolnicy w przedziale 3001-4000 zł (4,4%). Należy również uwzględnić, że 13,2% badanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Wyniki badań

Gospodarstwo rolne, niezależnie od wielkości, działa na rynku i musi dostosować produkcję do jego wymagań. Prowadząc małe 4-5 ha gospodarstwa rolnicy nie zawsze są w stanie skutecznie konkurować z innymi uczestnikami rynku. Produccenci z małym arealem ziemi, pomimo wysokiej jakości oferowanych produktów, nie są w stanie zmniejszyć kosztów produkcji lub produkować dużej partii towarów. Dodatkowymi utrudnieniami są zwykle wysokie koszty zakupy nawozów i środków ochrony roślin oraz materiału siewnego. Wspólne działanie stworzyłoby niewątpliwie szanse na zniwelowanie tych barier. Obniżyłoby koszty zakupów, stworzyłoby szanse negocjowania cen [Jaworska 2002]. Rolnicy pytani o to jak duże korzyści może przynieść uczestnictwo w grupie producentów formułowali bardzo różne odpowiedzi. Biorąc pod uwagę ogół badanych, najwięcej – 45,1% odpowiedziało, że korzyści są przeciętne. Duży udział stanowili również respondenci, którzy twierdzili, że uczestnictwo w grupie daje dużo zalet (33,0%). O małych korzyściach było przekonanych 15,3%, a o bardzo małych 4,4%. Najmniejszy odsetek stanowili rolnicy, którzy twierdzili, że korzyści są bardzo duże (2,2%). W przypadku kobiet i mężczyzn odpowiedzi układały się nieco inaczej. Aż 50,0% badanych kobiet twierdziło, że korzyści były duże i 42,9%, że przeciętne. O bardzo małych zaletach było przekonanych 7,1% kobiet. W przypadku bardzo dużych i małych korzyści nie zanotowano odpowiedzi w badanej populacji kobiet. Mężczyźni natomiast wypełnili cały zakres odpowiedzi, ich przekonania były bardziej sceptyczne – 46,0% było przekonanych o przeciętnych zaletach przynależności do grup producentów. O dużych zaletach było przekonanych 25,4% z nich, a podobna grupa była przekonana o małych korzyściach (22,2%). Odpowiedzi o bardzo dużych i bardzo małych zaletach uzyskały po 3,2%.

Rolnicy zapytani o to czy są chętni do zrzeszania się z innymi w celu zwiększenia swojej produkcji i dochodów w 69,2% byli zainteresowani, natomiast 30,8% nie było zainteresowanych. Biorąc pod uwagę wykształcenie należy zauważyć, że wśród respondentów z wykształceniem podstawowym 66,7% było chętnych do współpracy. Rolnicy z wykształceniem zawodowym odpowiedzieli „tak” w 72,5%, a z wykształceniem średnim takich odpowiedzi było 67,6%. Osoby, które miały wykształcenie wyższe nie były najliczniejszą grupą, ale w tej kategorii 63,6% stwierdziło, że są skłonni do integracji. Z przeprowadzonego badania wynika, że największą chęć do łączenia się w grupy wykazywali badani o wykształceniu zawodowym.

Kolejne analizy wykonano wykorzystując wiek respondentów, w celu sprawdzenia jak w poszczególnych przedziałach wiekowych rozkładało się zainteresowanie integracją w środowisku. Rolnicy w przedziale wiekowym od 40 do 49 lat wyrażali największe zainteresowanie integracją – 81,8% było za i tylko 18,2% przeciwko. Kolejną grupą, która wyrażała duże zainteresowanie współpracą byli respondenci w przedziale wiekowym 50-59 lat – wśród nich 72,7% odpowiadało „tak”. W grupie wiekowej do 29 lat

69,2% rolników wykazywało zainteresowanie łączeniem się w grupy, a 30,8% nie wykazywało takiego zainteresowania. W przypadku badanych osób od 30 do 39 lat, dokładnie połowa (50,0%) byłaby skłonna do współpracy, a w przypadku osób powyżej 60 lat znalazła się tylko jedna osoba. Odnotowano również brak odpowiedzi w podziale na grupy wiekowe, w przypadku zainteresowania zrzeszaniem 1,1% dla całej populacji badanych oraz 3,3% w przypadku braku chęci do integracji.

Wykonano również analizę wyników dotyczących chęci łączenia się w grupy producentów rolnych, w zależności od powierzchni gospodarstw. Najlepsze wyniki uzyskano w gospodarstwach 10,1-20 ha oraz 40,1-50 ha – po 80,0% badanych w tych przedziałach wykazało zainteresowanie, z tego wynika, że tylko 20,0% badanych było przeciwnych. U rolników, którzy mieli gospodarstwa 20,1-30 ha chętnych do zrzeszania się było 75,0%, podobne wyniki uzyskano również dla obszarów poniżej 5 ha, gdzie 71,4% odpowiedziało „tak”. W gospodarstwach o powierzchni 50,1-100 ha skłonność do integrowania wykazało 66,7%, najmniejsze zainteresowanie integracją poziomą wykazywali respondenci, którzy mieli gospodarstwa od 5,1 do 10 ha (53,3%) oraz badani użytkujący obiekty od 30,1 do 40 ha (57,1%). Stopień zainteresowania integracją poziomą przeanalizowano również pod kątem płci. Jak wynika z badań, większą chęć do współpracy z innymi wykazywali mężczyźni (76,2%), a tylko 23,8% badanych było przeciwko, natomiast 53,6% kobiet wypowiadało się pozytywnie, zaś negatywnie aż 46,4%.

Rolnicy zostali zapytani także czy byłoby w stanie ujawnić swoje dochody innym członkom organizacji, gdyby zaszła taka konieczność. Wyniki, jakie uzyskano ukształtowały się następująco: najwięcej rolników było za ujawnieniem dochodów – 58,2%, natomiast 41,8% nie byłoby w stanie ujawnić dochodów gospodarstwa przed pozostałymi członkami grupy.

Założenie grupy producentów rolnych wiąże się ze spełnieniem odpowiednich formalności w różnych urzędach. Złożenie wniosków oraz rejestracja pochłania określone koszty finansowe. W ankiecie rolnicy zostali zapytani czy byłoby w stanie wydać na założenie grupy producentów rolnych własne środki finansowe. Niestety większość badanych (58,2%) odpowiedziała, że nie są w stanie ponieść wymaganych kosztów, 41,8% miała odpowiednie zasoby finansowe. Rolników zapytano, czy byłoby zainteresowani integracją, jeżeli państwo dofinansowałoby założenie grupy. Z odpowiedzi wynika, że 65,9% respondentów byłoby zainteresowanych, a 34,1% wykazało brak zainteresowania. W badanej populacji zadano pytanie czy właściciele gospodarstw rolnych na terenie gminy Złotniki Kujawskie, zdecydowałoby się na zmianę kierunku produkcji. Ogółem większość respondentów odpowiedziała, że nie zmieniłaby kierunku produkcji (53,8%), natomiast rolnicy, którzy zdecydowałoby się na taki krok stanowili 46,2% badanych.

Podczas zakładania grupy producentów rolnych, a następnie przy jej prowadzeniu, ważne jest, aby grupa miała lidera. Osobę, która będzie potrafiła zająć się wszystkimi formalnościami lub zleci to innej osobie, zatrudnionej z zewnątrz. Ważne jest, aby lider potrafił pokierować pozostałymi członkami w odpowiedni sposób. W wielu przypadkach różne osoby chciałyby należeć do wspólnej organizacji lub założyć taką, ale same nie potrafią się tym zająć. Zadano więc badanym rolnikom pytanie, czy znają lub wiedzą o obecności takiej osoby w ich sąsiedztwie i okolicy. W badanej populacji 41,8% rolników odpowiedziało, że w ich okolicy są takie osoby, zaś 42,8% nie potrafiło określić czy są takie osoby. Tylko 15,4% respondentów stwierdziło, że nie ma w ich okolicy osób, które mogłyby pokierować lub założyć grupę.

W dużych i sprawnie działających grupach producentów rolnych często zatrudniani są pracownicy z zewnątrz, którzy zajmują się marketingiem lub księgowością. Zatrudnienie takich osób wiąże się z określonymi korzyściami. Profesjonalny menedżer potrafi się takimi zadaniami skuteczniej zajmować, poza tym poświęca czas tylko wyznaczonym zadaniom w swoim zakresie obowiązków, dzięki temu jest bardziej efektywny. Członkowie mają wówczas możliwość zajęcia się tym, co robią najlepiej, czyli produkcją rolną. Oczywiście, aby takie osoby mogły funkcjonować w organizacji założonej przez rolników, muszą oni mieć zaufanie do osoby, która będzie reprezentowała ich interesy. Oto właśnie zapytano respondentów i jak wskazują rezultaty 50,5% ogółu badanych mogłoby zaufać takiemu pracownikowi, a 35,2% nie potrafiło określić swojego zdania na ten temat, zaś 14,3% nie zaufałoby takiej osobie. Dodatkowo zapytano rolników jak wyobrażają sobie prowadzenie grupy producentów – 41,8% odpowiedziało, że poprzez zatrudnioną osobę, co pokrywa się z danymi dotyczącymi zaufania dla takich osób. Na drugim miejscu była odpowiedź mówiąca o innej osobie należącej do grupy (35,2%), a samodzielnie taką organizację rolniczą chciałoby kierować 17,6% respondentów. Odpowiedź „inne” zaznaczyło 5,4% rolników, niestety nikt w tym miejscu nie wpisał, jaki sposób prowadzenia grupy miał na myśli.

Wielu rolników chciałoby założyć grupę producentów w celu uszlachetniania produktów, które wytwarzają w swoich gospodarstwach. Można je uszlachetniać przez sortowanie, paczkowanie lub wstępne przetwarzanie. Rolnicy często chcieliby również mieć wspólne magazyny lub przechowalnie warzyw i owoców. Niestety takie inwestycje łączy się z dużymi kosztami, a rozwiązaniem tego problemu są zwykłe kredyty, które można zaciągać na takie inwestycje. Jednak, aby otrzymać kredyt gospodarstwo musi mieć zdolność kredytową. Brak takiej zdolności może być dużą barierą podczas podejmowania decyzji

o zakładaniu grupy producentów rolnych. Rolnicy zostali zapytani czy ich gospodarstwa mają zdolność kredytową. Na to pytanie 85,7% respondentów odpowiedziało, że posiadają zdolność kredytową, 8,8% nie potrafiło tego określić, natomiast 5,5% badanych nie miało zdolności kredytowej. Wspólne inwestycje w grupach producenckich wiążą się zwykle ze wspólnym zaciągnięciem kredytu, w takiej sytuacji trzeba wykazać duże zaufanie do pozostałych członków. Jak wynika z analizy wyników, większość badanych (42,9%) nie chciałaby zaciągnąć takiego kredytu wraz z innymi osobami z grupy. Nie potrafiło tego określić 29,7%, a na takie posunięcie chętnych byłoby tylko 27,5% respondentów.

Wśród badanej populacji rolników na terenie gminy Złotniki Kujawskie, 17,6% deklaroowało o swoim członkostwie w grupie producentów rolnych, a 82,4% respondentów odpowiedziało negatywnie. Równocześnie zapytano czy ktoś był kiedykolwiek uczestnikiem w takiej organizacji – 81,3% badanych odpowiedziało, że nigdy nie uczestniczyli w takiej społeczności, a tylko 18,7% było kiedyś członkami grup. Rolników, którzy zrezygnowali z członkostwa, zapytano dlaczego nie chcą już uczestniczyć w takiej organizacji rolniczej. Wśród tych powodów najczęściej wymienianą była odpowiedź o zbyt małych korzyściach (13,2%), jako drugą w kolejności przyczynę rolnicy wymieniali brak dofinansowania ze środków zewnętrznych (11,0%), co świadczyć może o niskiej wiedzy respondentów na ten temat. Jako powód odejścia z grupy producentów 8,8% respondentów wymieniło problemy w porozumieniu z innymi członkami grupy, a na dalszych pozycjach wymieniane były: problemy finansowe 4,4%, nieudzielenie kredytu przez bank 2,2 oraz 5,5% osób zaznaczyło odpowiedź „inne”.

Jak wiadomo, sytuacja ekonomiczna ma wpływ na podejmowane decyzje. Osoby, które dysponują mniejszymi środkami finansowymi zwykle mają mniejsze możliwości działania, natomiast ci, którzy środki mają, będą się starać inwestować aby powiększyć swój majątek. Zapytano więc rolników jak oceniają sytuację ekonomiczną swojego gospodarstwa. Najwięcej respondentów odpowiedziało, że przeciętnie (56,0%). Dobrze swoje gospodarstwo oceniło 19,8% badanych, odpowiedź „źle” uzyskała 13,2% zwolenników. Dwie skrajne wartości: „bardzo dobrze” oraz „bardzo źle” uzyskały taki sam wynik po 5,5%.

Rolnicy z badanej polucji zostali zapytani również o plany, jakie mają w stosunku do swoich gospodarstw w najbliższej przyszłości. W przypadku powiększenia areалу gospodarstw, aż 44,4% badanych nie miało zamiaru go zwiększyć, a 30,8% w najbliższym czasie chciało zwiększyć powierzchnię gruntów. Była również grupa (25,2%), która nie miała zdania na ten temat. Zmodernizować swoje gospodarstwa chciałoby 47,3% badanych, 28,6% rolników nie miało zdania na ten temat, zaś 24,2% respondentów zdecydowanie twierdziło, że nie mieli takich planów. Rolnicy, którzy chcieli zmodernizować swoje gospodarstwa najczęściej opowiadali się za zakupem maszyn 42,9%, a na drugim miejscu była rozbudowa budynków (26,4%). Zakupić ziemię chciałoby 20,9%, zaś całkowicie zmienić profil gospodarstw – 4,4% respondentów. Odpowiedź „inne” stanowiła 5,5%, – bez wpisania konkretnych propozycji przez respondentów.

Podsumowanie

Grupy producentów rolnych to specyficzne organizacje rolników, mogące przybierać różne sposoby działania oraz formy prawne. Stanowią nieodłączną część przeszłości polskiego rolnictwa, jednak pomimo programów pomocy oraz kampanii mających na celu propagowanie i zachęcenie rolników do integracji poziomej, zakładanych grup jest znacznie mniej niż przewidywano. Do głównych problemów występujących na badanym terenie można zaliczyć niedostateczny poziom świadomości i wiedzy rolników, o czym świadczyć może przekonanie o przeciętnych korzyściach płynących ze współpracy z innymi rolnikami. Rolnicy na terenie gminy wykazywali stosunkowo niską świadomość, o czym świadczy niezbyt duża ilość osób już należących do grup. Wskazywano również w badaniach na zbyt małą liczbę osób, które mogłyby zająć się założeniem oraz prowadzeniem grupy. Nadal jednak jednym z największych problemów, z jakim borykali się rolnicy był brak zaufania do innych rolników, profesjonalnych menedżerów oraz niechęć do zmian. Wymieniany był również brak porozumienia z członkami grupy wśród osób, które zrezygnowały z uczestnictwa w takich organizacjach rolniczych. Dużą przeszkodą może być także brak środków finansowych, co sprawia, że rolnicy są nieatrakcyjni dla banków jako klienci. Wielu respondentów zamieszkujących badaną gminę, deklaroowało brak wystarczających środków nawet na to, aby zarejestrować grupę producentów rolnych.

Przeprowadzone badania na terenie gminy Złotniki Kujawskie oraz uzyskane wyniki pozwoliły na sformułowanie pewnych wniosków charakteryzujących istniejące na tym obszarze bariery rozwoju GPR. Na terenie gminy Złotniki Kujawskie istniały bariery hamujące powstawanie grup producentów rolnych. Wiek respondentów oraz poziom wykształcenia miał wpływ na stopień zaufania. Rolnicy w średnim wieku i ze średnim wykształceniem byli bardziej skłonni, aby zaufać innym i chętni do założenia grupy producentów rolnych. Podobnie było z wielkością obszarową gospodarstw – rolnicy posiadający mniejszy areal gruntów wykazywali większe zaufanie. Kolejną barierę stanowił brak gotowości do współpracy

z profesjonalistami, takimi jak menedżerowie oraz osoby zajmujące się księgowością. Znaczna liczba respondentów nie dostrzegła liderów mogących zainicjować założenie oraz pokierowanie grupą, co było pewną barierą w rozwoju grup producentów na terenie badanej gminy. Brak na terenie badanej gminy większej liczby sprawnie działających organizacji rolników, mogących dawać przykład pozostałym rolnikom, nie sprzyjał tworzeniu pozytywnych postaw wśród rolników niezrzeszonych w GPR. Zdaniem rolników niewielka pomoc ze strony państwa, w zakładaniu oraz dalszym funkcjonowaniu grup producentów rolnych, była dla nich barierą. Nienajlepsza sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych, które miały mały areal gruntów, zniechęcała rolników do integracji i zakładania GPR. Niska świadomość rolników na temat korzyści płynących z przynależności do grup producentów rolnych oraz niechęć do zmian w gospodarstwach badanych rolników, przywiązanie od produkcji, która jest już w nich prowadzona, nie sprzyjały podejmowaniu wspólnej działalności.

Literatura

- Jaworska M.** 2002: Motywy powstawania oraz szanse rozwojowe grup producenckich w rolnictwie. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. IV, z. 6, 77-82.
- Kania J.** 2008: Razem możemy więcej, czyli jak wspólnie działać w grupach producentów rolnych. *Zag. Dor. Roln.*, 4, 16-28.
- Krzyżanowska K.** 2003: Przedsiębiorczość zespołowa rolników i jej uwarunkowania. Wyd. SGGW Warszawa, 1-163.
- Lipińska I.** 2008: Finansowe wsparcie funkcjonowania grup producentów rolnych. *J. Agri. Rural Dev.*, 3(9), 1-11.
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. Dz.U. RP 88, poz. 983, z póź. zm.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Dz.U. RP 229, poz. 2773.
- Wiatrak A.P.** 2006: Grupy producentów rolnych – istota działania i zarządzania nimi. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. VIII, z. 4, 362-365.
- Zawisza S.** (red.). 2009: Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską. Wyd. Uczeln. UTP w Bydgoszczy, 1-261.

Summary

In the article there are presented results of the survey carried out in September 2009 on a group of 92 farmers in the Złotniki Kujawskie commune. The respondents were of different opinions on the subject of benefits provided by participation in a Group of Agricultural Producers (GPR). It must be admitted, though, that many farmers revealed interest in organized cooperation in order to increase their production and income (69.2%). Farmers who were graduates of three year vocational school (72.5%) were the most willing to integrate in groups and the same applies to respondents aged 40 to 49 (81.8%). According to the survey, men were more inclined to cooperate in GPR (76.5%) than women. Also, owners of farms with the area of 10-20 and 40-50 ha (80.0%) were found to be ready to take up this kind of cooperation. Most of the respondents (53.8%) would not choose to change the course of their production. A significant number of farmers (42.8%) were not able to say whether in the neighborhood there was a leader who could organize and manage a GPR, however, as many as 41.8% of the surveyed farmers thought that there was one. 50.5% of the respondents said that they could trust a person employed to run such a group from outside their community. What they expected from cooperation in a GPR was to modify and improve the quality of their products. They would also like to make joint investments, such as building new warehouses, depositories, etc., though, as many as 42.9% of farmers were against taking bank credits with others. The interviewed population that is 81.3% of farmers said that they had never been associated within any GPR – Group of Agricultural Producers, whereas, 18.7% resigned from a membership in such a group because of few advantages, difficulties in communication with other farmers, financial problems or failing to be granted a bank loan. Among the respondents, 56.0% described their economic situation as average, 44.4% would like to extend their farms and 47.3% were willing to modernize them.

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. inż. Sławomir Zawisza
mgr inż. Radosław Butka
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy
Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie
ul. S. Kaliskiego 7, bud. 3.1
85-789 Bydgoszcz
tel. (52) 340 80 81, 340 80 84
e-mail: zawisza@utp.edu.pl